

Materiały

Maciej Zachariasiewicz

Wytyczne Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego (ILA) dotyczące stosowania klauzuli porządku publicznego jako podstawy odmowy uznania lub wykonania międzynarodowych orzeczeń arbitrażowych — Rezolucja 2/2002

Abstract: The International Law Association conference held in New Delhi between 2nd and 6th April 2002 has adopted the Resolution and Recommendations relating to the public policy as a ground for refusing the recognition or enforcement of arbitral awards. The Recommendations were prepared by the group of experts led by P. Mayer, A. Shepard and N. Nassar. The Recommendations aim at balancing between the two important values, the policy favoring the recognition of the arbitral awards on one hand and safeguarding the most fundamental principles of the recognition state's legal system on the other. Taking into account the high reputation of the ILA and the authors of the Recommendations, they should be taken as an important guidance for the courts as to the application of the public policy exception.

Keywords: arbitration; public policy; enforcement and recognition of the arbitral award; New York Convention

W dniach 2—6 kwietnia 2002 r. na konferencji w New Delhi Stowarzyszenie Prawa Międzynarodowego przyjęło rezolucję zawierającą wytyczne w sprawie stosowania klauzuli porządku publicznego jako podstawy odmowy uznania lub wykonania międzynarodowych orzeczeń arbitrażowych, przygotowaną przez Komitet Międzynarodowego Arbitrażu Handlowego. Wytycznym towarzyszy Raport Końcowy Komii-

tetu, który stanowi komentarz do Wytycznych (Raport Końcowy przyjęty został na konferencji w New Delhi w 2002 r.), oraz Raport Tymczasowy, stanowiący dokument o charakterze roboczym, który powinien być uwzględniany przy braniu pod uwagę treści Wytycznych i Raportu Końcowego (przyjęty na konferencji w Londynie w 2000 r.). Wytyczne, Raport Końcowy oraz Raport Tymczasowy przygotowane zostały przez zespół specjalistów z zakresu międzynarodowego arbitrażu handlowego, pod kierownictwem P. Mayera z Francji, A. Shepparda z Wielkiej Brytanii oraz N. Nassara z Egiptu. Prace nad Wytycznymi trwały sześć lat, poczynając od roku 1996, kiedy zainicjowane zostały na konferencji w Helsinkach.

Osią Wytycznych — co wynika już z preambuły — jest kwestia konieczności zachowania określonej równowagi pomiędzy dwoma istotnymi wartościami w międzynarodowym arbitrażu handlowym. Z jednej bowiem strony podkreśla się ostateczny, niewzruszalny w drodze zwyczajnej kontroli instancyjnej, charakter orzeczeń wydawanych przez sądy arbitrażowe, a z drugiej uznaje się znaczenie fundamentalnych zasad prawnych państwa, na którego terytorium orzeczenie arbitrażowe wywołać ma skutki (państwa, w którym postępowanie arbitrażowe się toczyło bądź w którym orzeczenie ma być uznane lub wykonane). W wyjątkowych okolicznościach naruszenie tego typu zasad stanowi powód odmowy orzeczeniu arbitrażowemu skuteczności prawnej.

Ze względu na wysoką reputację Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego, jak również niekwestionowany autorytet twórców Wytycznych oraz Raportu Końcowego i Raportu Tymczasowego należy uznać, że dokumenty te mają dużą rangę. Można żywić nadzieję, że w praktyce arbitrażu Wytyczne oraz Raport Końcowy znajdą uznanie stosujących prawo sądów i przyczynią się do ujednolicenia praktyki stosowania klauzuli porządku publicznego jako podstawy odmowy uznania lub wykonania orzeczenia arbitrażowego. Wytyczne dość często cytowane są w publikacjach poświęconych zagadnieniu klauzuli porządku publicznego. Z Wytycznych mogą korzystać również polskie sądy w sprawach z zakresu międzynarodowego arbitrażu handlowego oraz, jak się wydaje, pomocniczo także w sprawach z zakresu arbitrażu krajowego.

Tekst Wytycznych w językach angielskim i francuskim oraz Raport Końcowy i Raport Tymczasowy w języku angielskim dostępne są na stronie www.ila-hq.org.

Rezolucja 2/2002

Międzynarodowy Arbitraż Handlowy

70. Konferencja Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego, 2—6 kwietnia 2002 r., New Delhi, Indie:

zważywszy na Raport Końcowy Komitetu Międzynarodowego Arbitrażu Handlowego dotyczący klauzuli porządku publicznego jako przeszkody w wykonywaniu międzynarodowych orzeczeń arbitrażowych,

uznając doniosłe znaczenie ostateczności orzeczeń arbitrażowych, ale także rolę porządku publicznego dla ochrony podstawowych zasad, przepisów wymuszających swoje zastosowanie i zobowiązań międzynarodowych;

przyjmuje niniejsze Wytyczne stanowiące załącznik do niniejszej Rezolucji;

celem wspierania spójności i przewidywalności wykładni oraz stosowania klauzuli porządku publicznego, kieruje do uwagi sądów państwowych niniejsze Wytyczne.

Wytyczne Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego (ILA) dotyczące stosowania klauzuli porządku publicznego jako podstawy odmowy uznania lub wykonania międzynarodowych orzeczeń arbitrażowych

1. Wytyczne ogólne

1(a). Z zastrzeżeniem wyjątkowych okoliczności, ostateczny charakter orzeczeń wydawanych przez sądy arbitrażowe w międzynarodowym arbitrażu handlowym powinien być respektowany.

1(b). Tego typu wyjątkowe okoliczności mogą mieć miejsce w szczególności w przypadkach, w których uznanie lub wykonanie międzynarodowego orzeczenia arbitrażowego byłoby sprzeczne z międzynarodowym porządkiem publicznym.

1(c). Pojęcie „międzynarodowy porządek publiczny” używane jest w niniejszych Wytycznych na określenie zespołu zasad i reguł przyjętych w danym Państwie, które ze swej natury mają stanowić przeszkodę dla uznania lub wykonania orzeczenia arbitrażowego wydanego w ramach międzynarodowego arbitrażu handlowego, w sytuacji w której uznanie

lub wykonanie tego orzeczenia pociągałoby za sobą naruszenie wspomnianych zasad lub reguł w odniesieniu bądź to do postępowania, w którym orzeczenie zapadło (procesowy międzynarodowy porządek publiczny), bądź to do jego treści (materialny międzynarodowy porządek publiczny).

1(d). Międzynarodowy porządek publiczny każdego Państwa obejmuje: (i) podstawowe zasady odnoszące się do sprawiedliwości i moralności, które Państwo chroni nawet w przypadkach, które go bezpośrednio nie dotyczą; (ii) normy służące ochronie podstawowych interesów politycznych, społecznych i ekonomicznych danego Państwa, znane jako *lois de police* albo „przepisy wymuszające swoje zastosowanie”; (iii) obowiązek poszanowania przez Państwo jego zobowiązań względem innych Państw i organizacji międzynarodowych.

1(e). Przykładem podstawowej zasady prawa materialnego jest zakaz nadużywania praw. Przykładem podstawowej zasady prawa procesowego jest wymóg, aby sądy były bezstronne. Przykładem przepisów wymuszających swoje zastosowanie są przepisy prawa konkurencji. Przykładem zobowiązania międzynarodowego jest rezolucja Narodów Zjednoczonych przewidująca sankcje. Niektóre reguły — przykładowo zakaz korupcji — należeć mogą do więcej niż jednej kategorii.

1(f). Okoliczność, gdzie znajdowała się siedziba arbitrażu — na terenie forum albo w innym państwie — nie powinna być brana pod uwagę przez sąd oceniający zgodność orzeczenia arbitrażowego z międzynarodowym porządkiem publicznym.

1(g). Jeżeli sąd odmawia uznania lub wykonania orzeczenia arbitrażowego, nie powinien ograniczać się jedynie do wskazania na art. V ust. 2 lit. b Konwencji Nowojorskiej z 1958 r. albo na przepisy własnej ustawy lub orzecznictwo. Przedstawienie szczegółowego sposobu rozumowania i podstaw odmowy uznania lub wykonania będzie prowadzić do spójniejszej praktyki i pogłębiania jednomyślności co do zasad i reguł, które mogą być uznane za należące do międzynarodowego porządku publicznego.

1(h). Jeżeli jakakolwiek część orzeczenia arbitrażowego, która narusza międzynarodowy porządek publiczny, może zostać oddzielona od części, która go nie narusza, to ta część, która międzynarodowego porządku publicznego nie narusza, może być uznana lub wykonana.

2. Wytyczne odnoszące się do zasad podstawowych

2(a). Sąd badający zgodność orzeczenia arbitrażowego z podstawowymi zasadami procesowymi lub merytorycznymi powinien czynić to w od-

niesieniu do zasad uważanych za podstawowe w jego własnym systemie prawnym, a nie w kontekście prawa właściwego dla umowy, prawa miejsca wykonania umowy albo prawa państwa siedziby arbitrażu.

2(b). W celu ustalenia, czy określona zasada własnego systemu prawnego może zostać potraktowana jako wystarczająco podstawowa, aby uzasadniać odmowę uznania lub wykonania orzeczenia arbitrażowego, sąd powinien jednak wziąć pod uwagę z jednej strony — międzynarodowy charakter sprawy i jej powiązanie z obszarem prawnym forum, a z drugiej — istnienie w społeczności międzynarodowej zgody lub jej brak w odniesieniu do danej zasady (dowodem na istnienie takiej zgody mogą być konwencje międzynarodowe). Jeśli takowa zgoda istnieje, pojęcie „ponadnarodowy porządek publiczny” może być użyte na określenie tego typu norm.

2(c). Jeżeli strona mogła powołać się na zasadę podstawową w postępowaniu przed sądem arbitrażowym, lecz nie uczyniła tego, nie powinna być uprawniona do podnoszenia jej jako podstawy odmowy uznania lub wykonania orzeczenia arbitrażowego.

3. Wytyczne odnoszące się do przepisów wymuszających swoje zastosowanie

3(a). Naruszenie przez orzeczenie arbitrażowe zwykłej „normy bezwzględnie wiążącej” (tj. przepisu, który wiąże bezwzględnie, ale nie stanowi części międzynarodowego porządku publicznego danego Państwa, co nakazywałoby jego zastosowanie w omawianych typach przypadków) nie powinno uniemożliwiać uznania lub wykonania orzeczenia arbitrażowego, nawet jeżeli dana norma wchodzi w skład prawa forum, prawa właściwego dla umowy, prawa miejsca wykonania umowy lub prawa państwa siedziby arbitrażu.

3(b). Sąd stosujący przepis wymuszający swoją właściwość stanowiący element własnego systemu prawnego może odmówić uznania lub wykonania orzeczenia arbitrażowego tylko jeżeli: (i) zakres omawianego przepisu ma w założeniu obejmować przypadki danego rodzaju; oraz (ii) uznanie lub wykonanie orzeczenia arbitrażowego rażąco zakłóciłoby istotne interesy polityczne, społeczne lub ekonomiczne chronione tym przepisem.

3(c). Jeżeli zarzucanego przez stronę naruszenia przepisu wymuszającego swoją właściwość prawa forum nie można stwierdzić na podstawie badania samej treści orzeczenia arbitrażowego, lecz może ono być ustalone jedynie na podstawie oceny stanu faktycznego sprawy, to sąd powinien być uprawniony do przeprowadzenia ponownej oceny faktów.

3(d). Jeżeli przepis wymuszający swoją właściwość ustanowiony po wydaniu orzeczenia arbitrażowego zakazuje rozstrzygnięcia przewidzianego przez to orzeczenie, to sąd powinien odmówić uznania lub wykonania orzeczenia tylko jeżeli jest oczywiste, że ustawodawca zamierzał objąć zakresem tego przepisu również orzeczenia arbitrażowe wydane przed jego ustanowieniem.

4. Wytyczne odnoszące się do zobowiązań międzynarodowych

4. Sąd może odmówić uznania lub wykonania orzeczenia arbitrażowego, jeżeli uznanie lub wykonanie stanowiłoby rażące naruszenie przez Państwo forum jego zobowiązań względem innych Państw lub organizacji międzynarodowych.

Tłumaczenie: Maciej Zachariasiewicz